

ПЕДРАДА
«Сучасні психолого–педагогічні підходи до розвитку
обдарованості школярів в умовах компетентісно
спрямованого навчання і виховання»

АКТУАЛЬНІСТЬ

Притча «Магазин можливостей».

Одного разу людині наснився сон, ніби вона йде по місту й заходить в магазин. Вона довго бродить серед різноманітних екзотичних фруктів та овочів. Там є дуже дивні й незвичайні плоди і ягоди, навіть близько не схожі на ті, що вона раніше бачила. Одні приваблюють її своїми неймовірними фарбами, інші манять ароматом, треті – вишуканими звуками, що доносяться з серцевин фруктів. І, звичайно ж, кожен вибирає той плід, який йому до душі, часто виявляється, що саме це йому й необхідно. Але, як тільки покупець бере в руки фрукт, той зникає, а на долоні залишається лише крихітна насінина. Здивована, людина вирішила схитрувати й підійшла до господаря крамниці:

- Дайте мені, будь ласка, он той фрукт, - сказала вона і показала на полицю.

Господар крамниці подав прекрасний екзотичний фрукт, але, ледь торкнувшись руки, він зник, а на долоні лежало крихітне насіннячко. Побачивши здивування на обличчі покупця, господар магазину сказав:

- Ми не торгуємо плодами, ми торгуємо насінням.
- Яким чином дана притча може бути застосовна до нашої сьогоденної теми? (Вчителі висловлюють свої думки)

Проблема обдарованості на сьогодні стає все більш актуальною. Це, перш за все, пов'язано з потребою суспільства в неординарній творчій особистості. Раннє виявлення, навчання і виховання обдарованих і талановитих дітей становить одну з головних проблем удосконалення системи освіти. Існує думка, що обдаровані діти не потребують допомоги дорослих, особливої уваги і керівництва. Однак в силу особистісних особливостей такі діти найбільш чутливі до оцінки їх діяльності, поведінки і мислення. Виявлення обдарованих дітей, організація системної роботи з ними – одна з головних задач сучасної школи.

В основі компетентісного підходу до роботи з обдарованими дітьми лежить:

- виховання і розвиток якостей особистості, що відповідають вимогам сучасного суспільства;

- облік індивідуальних особливостей учнів;
- різноманітність їх розвитку, забезпечення зростання творчого потенціалу та пізнавальних мотивів.

Учені з різних країн працюють над проблемою обдарованості. Біологи намагаються визначити ген геніальності, психологи і соціологи винаходять сотні тестів для визначення яскравих здібностей дітей. І все – таки поки що залишається таємницею відповідь на запитання, чому одній людині вдається багато, а інша стає аутсайдером.

Соціологи кажуть, що генії народжуються в епоху історичних заворушень. Відомо, що Французька революція кінця XVIII ст. змінила європейське життя. У світі з'явилися Наполеон, Гете, Ротшильд, Бальзак, Бетховен, Гегель і ще багато талантів у всіх сферах життя. Деякі вчені вважають, що світові цивілізації живуть за законами духовних ритмів. Вони малюють криву – синусоїду, і на її вершинах очікують «урожаю» геніїв. Але варто пильніше поглянути на тих, кого ми вважаємо титанами.

Люди відрізняються одне від одного своїми здібностями. Природні здібності людини можна порівняти з глибокою криницею, у якій на різній глибині лежать різні здібності: одні вище, ближче до поверхні, вони легше виявляються, інші – глибше або зовсім глибоко. Щоб вони виявлялися, необхідні як зовнішні сприятливі умови, так і чимало зусиль самої людини.

Обдаровані діти – дуже цінна, але досить тендітна частина нашого суспільства й у своєму розвитку можуть наражатися на особливий ризик. Тому розвиток і виховання обдарованих дітей – завдання, що потребують узгоджених дій багатьох шкільних фахівців: директора, заступників директора, психолога, вчителів, батьків. Першочергове завдання – виявити одарованих дітей, допомогти їм не загубитися в «сірій масі» учнів.

Мета педради

У кожного з нас є певний досвід організації освітньої роботи з обдарованими дітьми, і ми зібралися для того, щоб обговорити сучасні психолого – педагогічні підходи до розвитку дитини, висвітлити деякі проблеми обдарованої дитини, узагальнити їх, а можливо, хтось запозичить щось корисне для своєї роботи.

Під час підготовки до педради була проведена кропітка підготовка: психолого – педагогічний семінар, здійснено анкетування учнів, проведено декаду показових уроків, методичну проект – студію. Тому сьогодні педрада – це результат нашої попередньої роботи і накреслення планів на майбутнє.

Одним із найбільш дискусійних питань, що стосується проблеми обдарованих дітей, є питання про частоту появи дитячої обдарованості. Існують дві крайні точки зору:

I - всі діти обдаровані;

II - обдаровані діти зустрічаються вкрай рідко.

(Вчителі висловлюють свої думки, голосування серед присутніх)

Висновок: Яка ж думка вчених з цього питання?

Вчені припускають, що кількість обдарованих дітей становить не менше 15-25% від загальної популяції. Що ж відбувається з обдарованими дітьми в сучасній школі? Адже, якщо вважати, що принаймні від 15 до 25% учнів у нашій школі є обдарованими, то де ж вони? Вимірювання рівня розвитку дитини за допомогою існуючих тестів не дає гарантії, що ми не прогледіли обдарованої дитини. Крім того, часто за основну ознаку обдарованості приймається високий рівень інтелектуального розвитку. Якщо учень не встигає, то про яку його обдарованість може йти мова? Виявляється, видатні досягнення можливі й при середньому рівні розвитку інтелекту (Ейнштейн). За даними американського психолога Е. Торренса, близько 30% дітей, відрахованих зі школи за неуспішність, були обдарованими дітьми. Тому не можна забувати, що дітей з прихованою обдарованістю значно більше, ніж з явною обдарованістю.

Школа, орієнтована на розкриття індивідуальних можливостей кожної дитини, не може не рахуватися з тим фактом, що близько 30% учнів за час їх одинадцятирічного навчання знижують свої вихідні показники творчого розвитку. І якщо ми не будемо піклуватися про задоволення інтелектуальних та творчих запитів цих 30% учнів, то нам залишиться тільки дивуватися тій легкості, з якою губляться найцінніші якості дитини - «відкритий розум і гнучкий інтерес дитинства».

Виявлення і підтримка обдарованих дітей є важливою метою психолога – педагогічного супроводу дитини в системі освіти.

Виступ практичного психолога (аналіз анкетування, поради щодо психолога – педагогічної підтримки обдарованої дитини).

Чим раніше починається розвиток обдарувань, тим краще, адже талант може і не привитись, якщо під час виховання та навчання не буде створено умов для його розвитку.

Тому ключовим вважаю питання створення умов розвитку обдарованих учнів.

Є важливим твердження гуманістичної педагогіки: з кожною дитиною необхідно працювати, як з обдарованою, і тоді вона виявить навіть ті особистісні можливості, які були глибоко приховані. Адже для розвитку суспільства важливе розкриття не тільки інтелектуальної обдарованості.

Що вимагає від особистості доросле життя?

Далеко не завжди - всеохоплюючих наукових знань (у межах професійної діяльності). Але завжди-здатності до освоєння найрізноманітніших сфер людського буття, людяності й комунікабельності, оптимізму й організаторських умінь, здатності до вибудови таких стосунків з людьми, в яких відбувалася б взаємна самореалізація, здатності до самозміни, саморозвитку у відповідь на зміну обставин.

Виходячи з цього, освітній процес має бути частиною цілісного життя дитини. Саме тому пріоритетними ідеями і технологіями ми обрали:

- технологію особистісно – орієнтованого навчання і виховання (авт. І.С. Якиманська і І.Д. Бех);
- блочну інтегральну технологію (В.Гузєєва);
- розвивальне, проблемне навчання (авт. Л.Занков, А. Матюшкін) інтерактивні технології, проектне навчання, технологію критичного мислення.

Завдяки впровадженню цих технологій освітній процес спрямовується на розвиток обдарованості дітей, а саме на створення середовища, в якому максимально представлені сфери людського життя.

Найчастіше шкільне життя дитини вщент наповнене навчанням. Спробуймо його наповнити взаєминами і спілкуванням, естетичним пошуком і відкриттям, спробами щось виготовити своїми руками, на створення умов для «проживання ситуації» навчальної діяльності, на прогнозування особистісного розвитку дитини, що дає можливість організувати індивідуалізований педагогічний процес.

У роботі з обдарованими виділяємо два основні аспекти:

1. Підготовка вчителя до роботи з обдарованими учнями.
2. Робота вчителя з обдарованими учнями .

Прийнято виділяти три групи вчителів, робота яких однаково важлива для розвитку обдарованих дітей.

1. Вчителі, які здатні зацікавити предметом, створити атмосферу емоційного захоплення.
2. Вчителі, які навчають техніці виконання (наприклад певних досвідів), закладають основи майстерності .
3. Вчителі, які виводять на високий професійний рівень.

Поєднання всіх цих вчительських особливостей в одній особі – явище надзвичайно рідкісне.

До якої б із зазначених груп не належав учитель, він має бути *насамперед вихователем*. Головною метою сьогодні є виховання унікальної цілісної творчої особистості, здатної на свідомий та відповідальний вибір за різних життєвих обставин.

Досвід практичної роботи з обдарованими дітьми, свідчить, що вчителю для навчання таких дітей необхідно володіти належними предметними, психолого – педагогічними і методичними знаннями; мати високий рівень інтелекту, широку ерудицію, творчий світогляд. Від також має постійно самовдосконалюватись – вчити і вчитись сам; бути ентузіастом, цілеспрямованим, наполегливим, впевненим у своїх силах, принциповим у важливих питаннях і водночас гнучким, коли йдеться про другорядне. Йому потрібно мати організаційні здібності для створення атмосфери творчості, розкутості, вільного ділового спілкування, спонукання до творчості, уміння слухати.

Важливо володіти даром навіювання, вміти аргументовано переконувати, бути неупередженим, справедливим, емоційно врівноваженим, тактовним, щоб не вплинути негативно на прагнення дитини до творчості на її естетичні вчинки;

бути здатним до самоаналізу, самокритики, переглянути свої позиції виваженості вчинків; налагоджувати з учнями партнерські стосунки; надавати дітям свободу вибору і прийняття рішень;

володіти високим рівнем пізнавальної і внутрішньої мотивації, адекватною самооцінкою тощо.

Як відомо, лише особистість може виховати особистість, тільки талант може виростити новий талант.

У нашому колективі на 01.09.2020 працює 77 педагогів.

Із них вищу кваліфікаційну категорію мають 36 вчителів., педагогічне звання «старший учитель» -16, учитель –методист -13. Спеціалістів І категорії -15, спеціалістів II категорії – 15, спеціаліст – 7.

Розглянемо результативність роботи з обдарованими учнями вчителів – за 2019-2021 роки (Таблиця, додаток).

Моніторингові дослідження показують позитивну картину щодо роботи з обдарованими : у нас збільшилась кількість учнів – переможців олімпіад, розширюється коло інтерактивних конкурсів, в яких учні беруть участь. Протягом останніх років учні посідають призові місця й на обласному рівні. Але зменшується кількість учасників МАН, особливо профільних класів.

Але результат був би ще вищим, якби всі члени педколективу брали належну участь у даному напрямку роботи, аналізували результати, ступінь ефективності.

Учитель «вищої кваліфікаційної категорії» (за Типовим положенням) «володіє широким спектром стратегій навчання, вміє продукувати оригінальні, інноваційні ідеї, застосовує нестандартні форми проведення

уроку, активно впроваджує нестандартні форми і методи організації навчально – виховного процесу, що забезпечують максимальну самостійність навчання учнів; вносить пропозиції щодо вдосконалення навчально – виховного процесу в навчальному закладі».

І вся робота вчителя повинна мати певний кінцевий результат.

Але дані таблиці засвідчують, що деяка категорія учителів відсторонились від підготовки учнів до МАН, олімпіад, не ведуть ні гуртки, ні курси за вибором, ні факультативи протягом кількох років. Таким чином, їх авторитет теж занепадає, успіх «затухає».

Останнім часом молоді педагоги та педагоги, які щойно прибули, визнають необхідність роботи з обдарованими учнями і мають певний успіх у роботі:

Анисименко Юлія Володимирівна – учитель історії, підготувала учнів до конкурсу «Об'єднаймося, брати мої» (2019-2020 н.р.);

Амірзянов Владислав Нургазімович – учитель основ правознавства, постійно готує учнів до МАН, олімпіад;

Ажаренкова Ольга Олександрівна – учитель англійської мови, готує учнів для участі у МАН (2019-2020 н. р.- учень – переможець обл. етапу МАН);

Луценко Карина Василівна – підготувала переможця Всеукраїнського конкурсу «Стежками Каменяр» ІІІ місце(2019-2020 н. р.);

Мають досягнення у підготовці учнів до науково-практичної конференції молоді вчителі Вергун Леся Олександрівна, Маслова Катерина Вікторівна.

Активно працюють з учнями щодо написання проектних робіт, ведуть підготовчу роботу з учнями до участі в олімпіадах, конкурсі ім. Яценка Коломоєць І.І., Лисенко Н. П., Цапrika А. О., Антоненко О. М. та інші вчителі початкової школи.

У закладі освіти робота з обдарованими учнями починається з видання наказу «Про підготовку здібних та обдарованих учнів до інтелектуальних змагань».

У лютому 2021 року знову затверджено списки учнів, яких вчителі готують до конкурсів, олімпіад, МАН:

- серед 2-4 класів – 86
- 5-8 класів – 201
- 9-10 класів – 53

Всього: 340 учнів.

Але скільки б ми не вносили до списків учнів, результат буде наявним від системної роботи вчителя з обдарованими учнями, від використання ефективних традиційних та інноваційних форм і методів роботи.

РОБОТА В ГРУПАХ ЗА ПИТАННЯМИ:

- Які умови необхідно створити для більш ефективної роботи з обдарованими учнями?
- Які форми й методи роботи є ефективними і дають хороші результати? (Обговорення в групах з наступною презентацією).

Робота експертної групи.

Висновки

«Учень – це посудина, яку потрібно наповнювати, а факел, який треба запалити» -, писав К. Ушинський.

Саме вчитель створює атмосферу, яка може надихати учня або руйнувати його впевненість у собі, розвивати чи гальмувати його творчий початок.

Робота з обдарованими дітьми вимагає належної змістовної наповненості занять, зорієнтованості на новизну інформації та різноманітні види пошукової аналітичної, розвивальної, творчої діяльності. Вона під силу кваліфікованим, небайдужим до свого предмета вчителям.

Форми роботи можуть бути групові та індивідуальні заняття на уроках і позаурочний час, факультативи. Зміст навчальної інформації має доповнюватись науковими відомостями, які можуть одержати в процесі виконання додаткових занять у той же час, що й інші учні, але за рахунок вищого темпу обробки навчальної інформації.

Серед методів навчання обдарованих учнів мають превалювати самостійна робота, пошуковий і дослідницький підходи до засвоєння знань, умінь і навичок. Контроль за їх навчанням повинен стимулювати поглиблене вивчення, систематизацію, класифікацію навчального матеріалу, перенесення знань у нові ситуації, розвиток творчих елементів у їх навчанні. Домашні завдання повинні мати творчий, диференційований характер.

Вищеперелічені аспекти, які мають бути органічно вплетеними в уроці, доповнюються системою позакласної та позашкільної роботи: виконання учнем позанавчальних завдань; заняття у наукових товариствах; відвідування гуртка або участь у тематичних масових заходах (вечорах любителів літератури, історії, фізики, хімії та ін.); огляди-конкурси художньої, технічної та інших видів творчості, зустрічі з ученими тощо.

Індивідуальні форми позакласної роботи передбачають виконання різноманітних завдань, участь в очних і заочних олімпіадах, конкурсах на кращу науково-дослідницьку роботу.

Завдання вчителя не лише перетворити дослідження на дійсно творчий процес, а й створити у стосунках з дітьми атмосферу співпраці, товариської допомоги, сприяти розвитку творчих сил дитини, підтримати дух пошуку, дослідження, успішності. Саме це є найголовнішим у роботі з обдарованими дітьми, тому що впевненість у власних творчих силах спонукає людину до нових досягнень і перемог.

Завершимо педраду тезою з притчі про Майстра, епіграфом до якої взято такі слова: «Кожний, хто вміє згуртувати навколо себе людей з різними характерами, різними інтересами й може привести їх до успіху, - справжній Майстер».

Проект рішення педагогічної ради

Членам педколективу:

1. Продовжити реалізацію проекту закладу освіти «Обдарована дитина».
2. Продовжити роботу зі створення системи цілеспрямованого виявлення й відбору обдарованих дітей.
3. Створювати сприятливі умови для інтелектуального розвитку обдарованих дітей як в освітньому процесі, так і в позаурочний час; стимулювати творчу діяльність обдарованих дітей.
4. Виявляти думки батьків про схильності, область найбільшої успішності й кола інтересів їхньої дитини та спільно з батьками підтримувати обдаровану дитину.
5. Активніше залучати учнів закладу освіти до участі в конкурсах, олімпіадах, МАН.

Постійно.

Учителям початкових класів:

1. Протягом першого року навчання виявити рівень творчих можливостей, особистісні властивості, спеціальні інтереси та нахили дитини.
2. Збільшити в практиці початкового навчання кількість занять з упровадженням інтелектуальної розминки, поступово вводячи в них завдання дослідницького характеру.

Постійно.

Відп. заступник директора, керівник МК

Учителям – предметникам:

1. Удосконалювати тематику творчих завдань, доповнювати їх завданнями проблемно-дослідницького характеру.

2. Навчати учнів прийомів самостійної роботи, способів самоконтролю, дослідницької діяльності, умінню отримувати знання самостійно.
3. У систему навчання в класах з поглибленим вивченням предметів запроваджувати проблемно-дослідницькі та проектні методи; активніше залучати учнів даних класів до участі в роботі МАНу.

Постійно.

Відп. заступники директора, керівники МК.

Членам циклової комісії «Обдарованість»:

1. Установити міжнародні, міжрегіональні зв'язки з організаторами пошуку, навчання і виховання обдарованих дітей та молоді.
2. Створити умови для залучення учнів до розробок соціальних, правових та інших проектів закладу освіти, міста, цікавих і значимих для молоді й підлітків.

Відп. керівник ЦК

Практичному психологу упроваджувати систему ранньої і поетапної діагностики та своєчасного виявлення обдарованих дітей, що мають підвищену мотивацію до навчальної діяльності, різних вікових категорій.

Бібліотекарям закладу освіти заносити в книгу «Гімназійний реєстр рекордів і досягнень «Софії» досягнення здобувачів освіти.

Адміністрації закладу освіти:

1. Розробити систему морального й матеріального заохочення обдарованих дітей.

Квітень, 2021

2. Провести шкільне свято «Гімназійний олімп» (привітання учнів-переможців олімпіад, конкурсів, змагань та вчителів, які їх підготували).

Квітень, 2021

3. Практикувати видання творчих робіт учнів — переможців конкурсів творчих робіт МАН, у тому числі засобами нових інформаційних комунікаційних технологій.

Травень, 2021

4. Продовжити роботу зі створення творчих гуртків, клубів, об'єднань з метою розвитку творчої активності учнів, що мають підвищену мотивацію до навчальної діяльності.
5. Продовжити практику проведення психолого-педагогічних семінарів, консиліумів із питань визначення рівня здібностей гімназистів до навчання, області перспективного й найближчого розвитку, проблем деяких учнів.
6. Ініціювати перед відділом освіти Дніпропетровської міської ради про створення відділення МАН на базі освітнього закладу.

